

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

Выданыне Арганізацыйнага камітэтам.

2 1988

АРГАНІЗАЦЫЙНЫ КАМІТЭТ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ "АДРАДЖЭНЬНЕ" ПАДРЫХТАВАУ МАТЕРЫЯЛЫ ДА ПРАЕКТУ ПРАГРАМЫ І ПРАПАНУЕ З НОВАГА ГОДУ ПАЧАЦЬ IX АБМЕРКАВАНЬНЕ У ГРУПАХ ПАДТРЫМКІ.

УЛІЧВАЮЧЫ ВЯЛІКІ АБ.ЕМ ТЭКСТУ ПРАЕКТУ ПРАГРАМЫ І ПЕРШ ЗА УСЕ, ТЭХНІЧНЫЯ ЦЯЖКАСЫІ З ДРУКАМ, АРГАНІЗАЦЫЙНЫ БНФ ВЫРАШУЮ ПАЧАЦЬ ПУБЛІКАЦЫЮ АБМЕРКАВАНЬНЕ МАТЕРЫЯЛАУ ПА РАЗВІДЕЛАХ. ПЕРШЫ -- "ЭКАНОМІКА".

ВЫНІКІ АБМЕРКАВАНЬНЯ У ГРУПАХ ПАДТРЫМКІ, ЗАУВАГІ І ПАЖАДАНЬНІ, АСОБНЫЯ МЕРКАВАНЬНІ, ДУМКІ, ПРАПАНОВЫ І Г.Д. ПАВЕДАМЛЯІДЕ У АРГАНІЗАЦЫЙНЫ БНФ ВЫРАШУЮ ПАЧАЦЬ ПУБЛІКАЦЫЮ АБМЕРКАВАНЬНЕ МАТЕРЫЯЛАУ ПА РАЗВІДЕЛАХ. ПЕРШЫ -- "ЭКАНОМІКА".

Камісія падрыхтоука праграмных дакументаў.

Для абмеркаваньня
у групах падтрымкі БНФ

Матэрыялы да праекту Праграмы БНФ „Адраджэнъне“ ЭКАНОМІКА

1. БНФ выступае за перабудову эканомікі Беларускай ССР такім чынам, каб яна служыла людзям, забяспечвала максімальнае задавальне іх патрэбаў, павышэнне ўзроўню жыцця. Асноўнымі прынцыпамі функцыянаваньня эканомікі павінны стаць: самарэгуляванье і збалансаванасыць, гуманізм і экалагічнасць, сацыяльная справядлівасыць і свабода эканамічных паводзінаў.

2. БНФ зыходзіць з таго, што у эканомічных развязіцца Савецкай Беларусі нароўні з пэўнымі посьпехамі маеца шэраг сур'ёзных дыспрапорцый і проблем. Удушлівы диктат саюзных міністэрстваў і ведамстваў прывёў да неабгрунтаванага шматразовага апераджэння росту прамысловасыці. У парадунаньні з сельскай гаспадаркай і развіццём сацыяльной сферы. На мяжы вычарпаньня знаходзяцца традыцыйныя крыніцы рэсурсаў, рэзка абвастрылася экалагічная сітуацыя. Узровень зношанасыці вытворчых фондаў і тэхналагічнае адсталасыць витворчасыці дасягнулі пагрозыльных памераў. Хранічна не забяспечваеца збалансаванасыць платаздольнага попыту насельніцтва з рэалізаций тавараў і паслугаў, што суправаджаеца ростам інфляцыі і кошту жыцця. Абвастрылася забесцячэнне прадуктамі харчаваньня. Зынізілася працоўная актыўнасць. Перабудова гаспадарчага механізму праводзіцца палавіністам, непасыльдсунам і не дзе адчувальных выніку, у тым ліку і з-за сабатажу бюрократичнага апарату.

На думку БНФ, асноўным шляхам вырашэння набалелых проблемаў і росту спажыўнага насельніцтва павінны стаць радыкальная эканамічнае реформа, гаспадарчая самастойнасць і поўная адказнасць рэспублікі за сацыяльна-эканамічнае развязіцце сваёй тэрыторыі.

3. БНФ лічыць, што інтэрэсам нашай рэспублікі і народу больш за усё адпавядае эканамічнае самастойнасць Беларускай ССР, заснаваная на ўнутрысаюзным падзеле працы і на суверэнным праве БССР валодаць і распарааджацца ўсімі відамі тэрытарыяльных рэсурсаў, а таксама сваёй уласнасцю, у якую уваходзяць усе прадпрыемствы рэспублікі,

сістэмы транспарту, сувязі, энергетыкі, інфраструктура і г. д.

У кампетэнцыю саюзнай рэспублікі уваходзяць усе пытаныні, звязаныя з рэалізацыяй ўнутрырэспубліканскага гаспадарчага разыліку -- цэнаутварэнне, падатковая палітыка, рэгуляванье аплаты працы і сацыяльнага забесцячэння, грошавае абарачэнне і крэдытная сістэма.

Аб'екты агульнасаюзнага харчтару /прадпрыемствы цяжкай і абароннай прамысловасыці і г.д./, што працујуць на прывознай сырвіне і забяспечваюць агульнасаюзныя патрэбы, адносяцца да агульной уласнасці Саюза ССР. Іх дзеянасць регулюеца даўгатэрміновымі дагаворамі з мясцовыми Саветамі і заканадаўствам.

Гандлёва-фінансавыя адносіны БССР з органамі СССР, саюзнымі рэспублікамі і замежнымі краінамі грунтуюцца на таварна-грошовых адносінах і гаспадарча-разыліковай /камерцыйной/ мэтацгоднасці, на прынцыпах добраахвотнасці і раўнапраўя. БНФ патрабуе штогадова публікаваць поўны баланс усіх міжрэспубліканскіх і зынешнегандлёвых паставак БССР у натуральным і грошовым выражэнні.

4. БНФ падтрымлівае любую форму ўласнасці, у тым ліку на сродкі вытворчасыці, кааператыўную, індывідуальную, калі яны садзейнічаюць росту ўзроўню жыцця народа.

Іх рациональнае спалучэнне зьяўляеца падставай гаспадарчага выкарыстання вытворчых сіл, ператварае чалавека ў сапраўднага гаспадара. Дзяржава ахоўвае ўсе формы сацыялістычнай уласнасці і стварае ўмовы для яе прымажэння, стымулюе ініцыятыву і ризыку.

БНФ падтрымлівае перадачу дзяржавных прадпрыемстваў у часове карыстаньне на дагаворнай аснове або ў аренду працоўным калектывам, грамадскім арганізацыям і асобнымі грамадзянам.

5. Гаспадарчыя адзінкі /прадпрыемствы і аб'яднаньні/ павінны дзейнічаць у адпаведнасці з заканадаўствам і заключанымі дагаворамі. При гэтым яны могуць самі, сыходзячы з рыначнай кан'юнктуры і эканамічнай мэтацгоднасці, вызначаць наменклатуру прадукцыі і паслугаў, цэны, тарыфы і аклады, планаваць сваю дзейнасць на падставе дагавораў са спажыўцамі і стану рынку. За вытворцаў /працоўнымі калектывамі/ павінна быць замацавана права распарааджацца прадуктамі працы па сваім меркаваньні.

6. Эканамічныя сувязі паміж прадпрыемствамі, фірмамі і арганізацыямі рэалізуюцца на аснове дагавораў і эквівалентнага тавараабмену шляхам сацыялістычнага планава-рынчнага механізму. Яны абавіраюцца выключна на таварна-грошовыя адносіны і гаспадарчаразыліковую выгаднасць. Задача Ураду рэспублікі -- стварыць у БССР такі рынак, на якім прашанова тавараў і паслугаў перавышае попыт. Урад БССР забяспечвае зъяўленне на рынке розных вытворцаў і нармальну канкурэнцыю паміж імі, змагаеца з магнітлівай вытворчасыці і спажыўнінай, не дапускае банкротства прадпрыемстваў, неабходных для грамадства. Дзяржзаказы за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджету прадпрыемствам павінны атрымоўваць конкурсным шляхам /паколькі яны павінны быць больш выгодныя ім у парадунаньні з іншымі контрактамі/.

Пераход рэспублікі на гаспадарчы разылік прадугледжвае існаванье шматканальнага аптовага гандлю сродкамі вытворчасыці, рынку тавараў народнага спажыўнага і паслугаў, а таксама ўпрадкаўненне сістэмы грошовага абарачэння.

/Працяг на стар. 2/

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

Выданыне Арганізацыйнага камітэту.

1(3) 1989

15 ПУНКТАЎ ПЕРАДВЫБАРЧАЙ ПЛАТФОРМЫ БНФ

26 студзеня сканчаеца тэрмін вылучэньяня кандыдатаў у народныя дэпутаты СССР. А яшчэ праз два месяцы стане ясна, ці здольныя мы самі ствараць сваю гісторию, альбо вартыя толькі таго, каб за казённыя маршы і буфет у выбарчым участку аддаваць звыклыя 99,98 працэнта галасоу свайго бяспрая. Шмат хто нібыта і разумее гэта, але разылічвае, што у дзень выбараў перабудова і дэмакратыя прыйдуць самі сабой.

Тым часам зноў складаюца кабінетныя съпісы з традыцыйнымі імёнаў у іх. Справа тут, вядома, не ў паасобных непапулярных кірауніках рэспублікі /пра такіх у народзе кажуць: "Пабыу у вадзе і ня мокры ідзе"; на іхнім месцы нават члены буржуазных урадаў падалі б у адстауку/, а ў сістэме. Бо нават калі мы пераменім усіх, а механізм улады пакінем некрануты, зварот да старога непазыбежны. Таму ніхто з нас не павінен застацца у баку ад выбарчых справаў, у каторы раз аддаўши ініцыятыву ў рукі функцыянеру. Наш лёс будзе шмат у чым залежаць ад таго, як пройдуць выбары і хто будзе у Вярхоўным Савеце СССР. Альбо там апынуцца людзі, здольныя толькі разваражаць пра дэмакратыю і адначасна прымачь антыдэмакратычныя законы, альбо там стануть працаваць сумленныя абаронцы нашых чалавечых прав і народнага лёсу.

Перадвыбарчая платформа БНФ "Адраджэнье" грунтуюцца на прынцыпах, абвешчаных яшчэ у 1917 годзе: заводы -- рабочым, зямля -- сялянам, улада -- народу.

1. Адна з галоуных задачаў перабудовы -- вызначыць, хто і на каго працуе. Недалучальна, каб прадпрыемствы працягвалі заставацца прыдаткамі міністэрстваў. Толькі вызваленне эканомікі ад ведамасных путаў можа прывесці да насычэнья ўнутранага рынку таварамі і росту жыццёвага ўзроўню. Дзеля гэтага дэпутаты, выкарыстоўваючы свае паўнамоцтвы, мусіць дабівацца радыкальнай эканамічнай реформы, якая уключыце ў сябе поўную гаспадарчую самастойнасць прадпрыемстваў і поўную адказнасць рэспублікі за сацыяльна-еканамічнае развіццё сваіх тэрыторый.

2. Неабходна прыняць Закон аб арэндзе прадпрыемстваў працоўнымі калектывамі. Калектывы павінны таксама атрымаць права пераходзіць на кааператыўныя умовы дзейнасці. Пасыля гэтага яны пазбавяцца падпрадкавання міністэрствам і ведамствам, стануть самастойныя, атрымаючы рэальную магчымасць пераходу на гаспадарчы разылік, і іх дзейнасць будзе рэгламентавацца Законам аб кааперацыі.

3. Сталінізм і стагнацыя нанеслыі велізарную шкоду сельскай гаспадарцы. Сялянне былі адчужаныя ня толькі ад зямлі, але і ад плёну свае працы. Цэнтралізаваныя разнарадкі і нізкія закупачныя цэны не давалі ім самім вырашыць, што сеять і вырошчваць, каму і за колькі прадаваць сваю прадукцыю. Гэтае законнае права можа быць вернутае магчымасцю ператварэння існых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў у кааператывы або фермерскія гаспадаркі. Ім зямля павінна прадстаўляцца ў бестэрміновую аренду /бяз права продажу/ з правам спадкавання.

4. Мы стаміліся ад дэфіциту. Не хапае элементарных тавараў першай неабходнасці,

прадуктаў харчаванья, кватэраў, дзіцячых садкоў і школаў. Немагчыма прадбачыць, што зынікне з прылаукаў заутра. Дык хто можа паручыцца, ці не наумысна арганізуецца дэфіцит, каб падтрымліваць у людзей стан нервознай незадаволенасці перабудовай? Сыпецяльныя дэпутацкія камісіі павінны публічна аналізаваць прычыны дэфіциту, ажыццяўляць рэальны грамадскі контроль за якасцю і колькасцю прадуктаў і спажывецкіх тавараў. Неабходна прыняць дзейныя заходы, каб прадукцыя, вырабленая ў рэспубліцы, не рабілася дэфіцитай для саміх вытворцаў.

5. У краіне адбываюца грубыя парушэнні сацыяльнай справядлівасці. Даўкуль можна мірыца з існаваннем закрытых разьмеркавальнікаў, сыпецлячэння, сыпецзабесьпячэння і іншых сыпецвыгоды? Неабходна неадкладна адмяніць сістэму наменклатурных партыйных, дзяржаўных і ведамасных пасадаў і звязаных з імі сацыяльных прывілеяў. Адзінай кропкай росту дабрабыту чалавека павінны быць толькі заробленыя сумленнай працай гроши.

6. На працягу апошніх дзесяткаў гадоў мы адкладвалі на потым вырашэнье цэлага шэрагу сацыяльных проблемаў. Калі і сёньня праінтараўшы іх, выбух будзе непазыбежны. Неабходна:

- узаконіць абавязковую дзяржауную кампенсацыю росту індэксу цэнаў падышэннем заробкай платы;
- гарантаваць пяцідзённы рабочы тыдзень для усіх катэгорый працоўных;
- рэфармаваць сістэму пенсійнага забесьпячэння: пенсіі павінны складаць ня менш як 60% ад сярэдняга заробку чалавека і расыці пропарцыйна росту цэнаў;
- падвысіць заработную плату высокакваліфікаваным работнікам разумовай працы: інженерна-тэхнічным работнікам, настаунікам і выкладчыкам, работнікам культуры-асветнай сферы, навуковай і творчай інтэлігенцыі, а таксама малодшаму медыцынскому персаналу;
- узаконіць 24-дзённы мінімальны чарговы адпачынак для усіх катэгорый працоўных, у тым ліку вайскоўцаў тэрміновае службы;
- рэзка павысіць узровень масавае пазаведамаснае медыцынскае абслугі і заканадаучча замацаўваць яе бясплатны мінімум у адпаведнасці са стандартамі і рэкамендациямі Сусветнай арганізацыі аховы здароўя;
- пашырыць права спадчыны на членаў жыльё-ва-будаунічых кааператываў і адмяніць дзяржпошліну на пераход жыльч па спадчыне;
- заканадаучча замацаўваць права маці мець трохгадовы /у перспективе -- сямігадовы/ аплочаны адпачынак для догляду дзіцяці. За кошт пераразмеркавання грамадскіх фондаў скараціць /пры захаванні заробку/ працоўны дзень жанчын, што выхоўваюць неўналетніх дзяцей.

7. З агульнай тэрыторыі СССР, якая забруджана радиаций пасыля аварыі у Чарнобылі, найбольшая частка прыпадае на Беларусь. Ас-
/Працяг на стар. 2/

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

Выданыне Арганізацыйнага камітэту.

2(4) 1989

І ВАЛЬНЫ СОЙМ БЕЛАРУСКІХ СУПОЛАК

14 -- 15 студзеня ў Вільні адбыўся другі Вальны Сойм беларускіх суполак. Паводле паведамлення мандатнай камісіі ў работе Сойму ўдзельнічалі 246 азлегатаў ад 66 самадзейных аб'яднанняў агульная колькасць прысутных -- каля 400 чалавек. Галоўны вынік Сойму -- утворынне Канфедэрацыі Беларускіх Суполак -- арганізаціяна афіційнай нараджэннага беларускага руху. Была прынята Платформа Канфедэрацыі, якая складаецца з разьдзелаў "Суворэнітэт", "Эканоміка", "Ізакрэтизация", "Войска", "Экологія", "Нацыя. Мова. Культура". Асобнымі раздзеламі Сойм выказаў свае пазіцыі па пытаннях нацыянальных дачыненій, адносіні з камісіямі, узаемадзеяній з БНР "Адраджэнне". Был прыняты зварот "да беларускага студэнцтва" і зацверджаны тэкст адкрылага ліста члену Палітбюро ЦК КПСС В.Мілаведову. Пасля Сойму адбылася прэзідэнцкая прадстаўніцтвайной група па ўтворынні Канфедэрацыі і толькі вто абрачай Рады.

-- Вальны Сойм адбыўся "на эміграцыі". Ці не здаецца вам, што праз гэта грамадскі разнанес падзеяе значна слабейшы?

Сяргук Вітушка /"Талака", Мінск/: У нас не заставалася іншага выкісу. Мы шукали такога места ў Мінску, спрабавалі дамашніх з рознымі турбазамі, але гэта было вельмі пахка. Калі мы пададлі пахку ў Шынскі гарыканкам з просьбай выдзеліць нам нацыянальне прыкладна на 400 чалавек і пададзілі пра выкарыстаньне нацыянальной сімволікі, то такі дазвол нам далі, але замест дрэх толькі на адзін дзень -- падзелю, што было для нас завада пепрымальнем, бо на Сойм меліся сабрашы лодзі з усёй Беларусі, засялітва з іншых распублік, і ён патрэбны адвадзены час на звароты шлях. Натуральная, што сімваліку гарыканкам таксама забараняе.

Але паспрабуем на хвіліну ўявіць, што мы атрымалі ласкавы дазвол на правядзеніе Сойму ў Мінску... Адразу перад вачыма паўсталаючыя шчыльныя кардоны апрачнутых ва ўніформу людзей /барані Бог, каб у залу трапіць дэлегат ці гості, на унесены ў "запіверджану" выканкамам съпіс/. Уся зала была з запоненай "прадстаўнікамі грамадскасці", якіх ніхто не запрашыў, і якіх зрабілі б усёмагчымае, каб ператварыць Сойм у безвыніковы "круглы стол". А калі ѿ наўмыслю момант прыняція праграмных дакументаў, які-небудзь захцё, надзелені лізеля такога выпадку надзвычайнім паўнамоцтвам, закры бы паседжанне "гістарычным" сказам накітліт: "Выходи, закрыва гардероб!"

-- Это вы можаце сказаць пра г.эв. "нацыянальную нацыялісціцу" прибалтыйскіх Народных франтоў?

Віктар Хруль /"Сібрэна", Вільня/: Наш Сойм стаў земляцтвіем еднасці беларускага і літоўскага народа. Гэтымі днём мы зноў упэўніліся, што маём у Прыбалтыку сапраўдны саюз з іншэй народнай нацыянальнай саюзінкай. Менавіта таму, што ёсьць Літва, горад Вільня і "Саадзіс", мы атрымалі магчымасць сабрашы там, куды не распаўсюдзіваша супольнасць міжнароднага біракрата. Гэта сведчыла сапраўднае інтэрнацыонализму і салідарнасці. У складанай сітуацыі, у якую паставілі нас мінскія гарадскія ўлады, вельмі даречні аказаўся дапамога "Саадзісу", што, абыцьгавае ўсялкі чуткі і плёткі, пайшло на сустрач віленскай "Слоніне".

На Сойме шмат гаварылася, што у нас павінна быць принципавое разумеванье таго, каму патрэбна распаблічанне міжнароднай варотасці -- пачтапісне "Політыческій кодесеснік", "Вічарні Мінск" /оріентыровкі/: "Под прыстыму аблаконам хаваеша чулкай" /самілізму нацыяналістичнай сутнасці/. "Імкнучы пралаведаваць сярод мяспавага насельніцтва ізэю гістарычнай прыналежнасці Літве некаторых рэгіёнаў Беларусі" і гэтае далей... А што гаворыць гэта разьбітнія вокни сутобусау, пра бэрдабой, якімі кібіты сутстраўнікі візіўся з Беларусі! Дзякую Богу, змініліся сумленныя журналісты з "Ікраонаі амечні" Біліцкі, Гаубовіч і Плытковіч, якія атхалі беларуска-літоўскіе і беларуска-латышскіе драгонічы і пераканаліся, што іхнякі факты тад сабою чуткі як мажі. З дапамогай асвітальскіх шэктак сеесція нацыялістычнае, раздор.

У аздабленай залі паседжанічы Сойму былі скаристаныя дэльце тэм: герб "Лагонік", бела-чырвона-белы сцяг, што сімвалізуе нашу гістарычную ідентытэт, і дэльце руду з сілабоўскім поясам у атачанні сцягту народных франтоў /Прибалтыкі і Беларусі/ -- тады мы бачім свой сенінкі дзені і свае будучыні.

-- Із думаке вы пра перагоднасць наўмыслю руху і засяліцца ў супрацьстаянні?

Віктар Вічорка /"Талака", Мінск/: Мы наўмысна не стваралі жорсткіх замежных структур нараджэннага арганізаціі. Вічорка, у гэтым яе сідзяціць як арганізаціі, але сільна вуху. Есьць адрэзная ідэя, але есьць і даслабічнасць, сваюсць вночы. Крыжык

звычайна паграждаецца замкнёным структурам, на здольным самаваулацца, самастойна каратаваць сваю дзейнасць.

-- Удзельнікі Сойму большасць гавасоў прызнаюць пра ўваходжанье Канфедэрацыі ў Камітэт нараджэннага арганізацыі. Вы сапраўдны лічыце, што ѿ нашай Рэспубліцы хтосьці гатовы пасынчыць гэту працягнутую руку?

Мікола Тараціха /"Пахоцня", Гродна/: Барся, што пранамавалія намі меры па адраджэнні суворэнітetu, нацыянальной сама-свядомасці, мовы, свой пункт погляду на праблемы рэспубліканскага гаспадарства разылку, ізмакратизацыі, экалогіі будуть сустэртыя на г.зв. сярэдніх і верхніх са-верхах рэспубліканскай улады менавіта не-прыкаванай няпрыязью. Їх лепшым выпадку -- яны будуть праігнараваны. Усе сім факт уздзелу ў Сойме афішных прадстаўнікоў народнаму Рэспублікі толькі ѿ яхасці гасцей съвягчылі шмат пра што.

-- Як Каадміністрыя Рада будзе выконваць ускладзенныя на неё функцыі? Сёньня вы разъведаецесць і то, і ініцыятва зноў перайдзе да "Талакі"?

Сяргук Сокалду-Воін /"Сакавік", На-валопадзе/: "Талака", наўкілі я ведаю, хоча сяясяродзіць свае намаганні на ўласных задачах, на руху "Верхні горад" -- ахове і аднаўлены культурнай спадчыні сталіцы. І на нашу уладу не пасыгае. Вядома, яны будзе цікава кіраваць, калі укладаны у гэтае слова сэнс, да якога мы прызначыліся у пашырэнія гады. На мою думку, функцыі кіравання давінен выконваць інтарніціяныя бюлетень, які мы зборымся регулярна выдаваць. Нікепска было б мене і амейшую трыбуну, але пакуль давядзенія разыліцца на "самадзял". Нічога супрэзаконнага ў гэтым здаенія німа. Проста нам неаходзіны свой орган, і для пра-паганды дзейнасці, і для тэарэтычных пошу-кі.

-- Уяві, што Платформа зъдзейснічае, калі дасыгнуму. Эта да-е?

Караліна Майкевіч /"Талака", Мінск/: Платформа і мэты -- розныя речы: Мэта па вядзімі рахунку -- гэта чалавек, ягоная ду-хунасць, съвядомасць. Мяркую, што на шляху да гэтай мэты "саб'ё ногі" яшчэ не ёдно шакаленне. Што латычныя кіркеты Платформы, дык калі яе пункты будуть вына-ханы і яны зьяўлішь новыя ідеі, якія засы-гуть нас аб'ядніць, мы проста разылімезимся. Час прадыктует свае формы аб'яднання, га-лоуне -- не перашкодзіць гэтаму працесу.

-- Із думаке вы ужо цяпер паспрабаваць змяніць значэнне Сойму?

Алесь Балкір /"Тутайшня", Мінск/: фактычна створаны нараджэнні фронт за пера-будову. Нават год тагу гэта падзяліся б на па-длакастыкі. Я хочу выглядзіць яксыльшы, але лічу, што калі будзе напісаны летапіс Адраджэння, у ім абавязковы будуть пазна-чайны три даты. 19 кастрычніка мінулага году -- дзень утворыння "Маршалогу Беларусі" і Арганітэту БНР "Адраджэнне". Тады мы адчулім сябе здольнымі змагашы за ўласны лёс. 30 кастрычніка -- засарэзны мітынг-рэакіем "Дзяды", калі супраўдзі ідея Народнага Фронту быў кінуты віламётамі, міліцыёнтамі з дубінкамі і газам. У вінку -- БНР паки-рукае, загартавалася ідея. І гэты Вальны Сойм у Вільні, які зноў пасырае зістэму ідэй. Гэтыя слова Янкі Купалы, сказаныя ім у 1919 годзе: "Албудаваные незалежнасці беларускай Дзяржавы бяра ў свае руки чама моладзь. Часы і слаўа табе, беларуская моладзь, паустаўшы з-пад беларускай саломенай стражі! Ты сама сваімі рукамі адоудум сабе і сваім патомкам лепшую і сцялінейшу судучынку. На сок дарогі, санове і гаспада ў Захо-ду і Ускуду! Беларуская моладзь ідзе!"

Вітаўт Басіловіч /"Талака", Мінск/: Мы наўмысна не стваралі жорсткіх замежных структур нараджэннага арганізаціі. Вітаўт Басіловіч, у гэтым яе сідзяціць як арганізаціі, але сільна вуху. Есьць адрэзная ідэя, але есьць і даслабічнасць, сваюсць вночы. Крыжык

ВАЛЬНЫ СОЙМ

... як Кастуся, як Гедзіміна,
пад небам Віленскіх крэкоў
мая падонная Айчына
сабрала Сход сваіх синоў.

Сусыветаў і Савітаў Араты
аграф праменіну Ральфа...
Савітар -- хто ѿ сэрцах творыць Савіта...
кто лучыш Неба і Зямлі...

Савіты падёт Лагоні вольнай...
на Плашчаніцы -- Крае кру...
... на Вальны Сойме
у Вільні стольнай
з чычу Крэміцкіх Савітароў...

Мінск -- Вільня, 14 -- 15 студзеня 1989.

РЭЗАЛЮЦЫЯ

ДРУГОГА ВАЛЬНАГА СОЙМУ ПРА АДНОСІН
ДА БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"
Канфедэрацыі Беларускіх Суполак цікікам падтрым-
ліве ізэю звароту Арганізацыйнага Камітэту БНР "Ад-
раджэнне". Кансалідацыя ўсіх прагрэсіўных сіл да гра-
мадства -- адзінія плюс барацьба з біракратыяй. Канф-
едэрацыі Беларускіх Суполак як гатавася і дзеясць
структуре лічыць нарадчым абавязкам усім энергіям і
чырвасцю сваіх саброя скіраваць на дапамогу стварэн-
ні нараджэннага Беларускага Народнага Фронту.

Канфедэрацыя зваротаеца да Арганітэту БНР з
просьбай лічыць не адзеламі БНР, а Каадміністры-
рамі Канфедэрацыі Беларускіх Суполак -- Радай Улаўнава-
ваных нараджэнніх групах падтрымкі Беларускага Народ-
нага Фронту "Адраджэнне".

Канфедэрацыя зваротаеца да Арганітэту БНР з
просьбай лічыць не адзеламі Платформу пры распрацо-
вамі БНР.

Канфедэрацыя заклікае ўсе суполкі, што ўваходзя-
ць, абыясыць сваімі падтрымкі БНР "Ад-
раджэнне".

Вільня, 15 студзеня 1989.

17 студзеня пра Вальны Сойм у Вільні
распавядала "Правда", 20 студзеня -- літоўская
"Комп'ютэр тэсса" /выдаецца на рус. і
літоўскай мовах/, 27 студзеня выйшау ў
эфір суплеменілікі радиостанцыі "Беларуская
нараджэннія".

Але сарад Беларускіх рэспубліканскіх
газетаў пра гэту падзею не напісала нівод-
най, хіды згодна з напісанымі прэзідэн-
тліскіх часоў усе дын мусілі як мінімум пер-
адрукаваць матэрыял з "Правды". Напэўна,
масі тут спрэв з яго адной парызай сталі-
нізму на беларускі змалі.

"Навіны" могуць толькі часткова за-
поўніць вакум інформацыі, тему разомендуем
усім цікавым чынам згаданыя вышэй публі-
кацыі або чакаць першага кумара склетэні
"Супольнасць", які ўсе падтрымаваў Рада
Канфедэрацыі!

ХРОНІКА

20 студзеня ў Доме палітасветы адбы-
лася сустракі арганізацый з предстаўнікамі
гарадскіх уладаў, гаркіма пірты, міні-
стэрстваў і зведамстваў. Былі адзінкі адказы
на пытанні працоўных. Треба зазначыць,
што "бапцізм" горада гэта было зрабіць на-
лягткі. Калі адзін з прэмоуцаў нагадаў, што
удзелнікі і тынкту-рэакіему "Зэль" скан-
дзіравалі: "Вандал!", -- зэль выбухнула во-
плескі. А зважыць на сініе бел-чырвоне белага
смыггу і герой "Лагона" як "нацыяналь-
чай сімвалік" выклікала актыўны пратест
присутніх: "Нацыянальны!"

На працягу чатырох дзён у УУС Мініст

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

Выданье Арганізацыйнага камітэту.

31989

ВАНДЭЯ ЎСІХ ВАНДЭЙ

Зборнік задач для абітуріентоў

Трапіць на перадвыбарчы сход Віцебскай нацыянальна-тэрыторыяльнай акругі № 79 было складана. Трайная заслона малайцоў з чырвонамі нарукавымі павязкамі, прыдзірлівия праверкі запрашальнікі квіткоў. Подступы да дэмакраты ахоўваліся настолькі надзеіна, што яна магла спачыць спакойна. Што, уласна кажучы, яна і рабіла...

Арыфметичная задача. Зала Дома палітасветы Віцебскага абкаму партыі разылічаная на 390 месцаў. Палову залы зімалі прадстаўнікі тых пятнашціці працуўных колектываў, якія вылучылі кандыдатаў у дэпутаты. У задачы пытаецца: якая была квота для асстатніх шасціціці працпрыемстваў і ўстановаў горада, калі ўлічыць, што ў якасці запрошаных прысутнічала яшчэ кірауніцтва гаркаму, райкомаў і рэйвыканкамаў? Адказ: прыкладна па 0,3 чалавека ад колектыву, мінус дэмакраты прадстаўніцтва, плюс наменклатурны падбор дэлегатаў.

Задача другая. Кандыдатаў вылучана пяцёра, абраць трэба дваіх. Пытанні:

а/ у чым павінен "правініца" кандыдат, каб стаць непажаданым для бюракраты;

б/ якімі сродкамі з ім змагаша.

Разгледзім задачу на прыкладзе Сяргея Навумчыка.

а/ Уло першыя артыкулы віцебскага журналіста, прысьвечаныя зберажэнню занядбанай архітэктурнай спадчыны, мочна пасварылі яго з мясцовімі ўладамі. Улетку 1988 г., да-ведаўшыся пра планы будаўніцтва АЭС на Віцебшчыне, Сяргей аргументаваў эканамічную, экологічную і сацыяльную шырокасць праекту і на працягу некалькіх месяцаў безвынікова спрабаваў абрацаваць матэриял у абласной партыінай газэце. Артыкул "Мята" быў надрукаваны у штотыднёвiku "Літаратура і Мастацтва" і падтрыманы лістом В.Быковіча, Р.Барадуліна, У.Арлова і інш. у "Лятгазете". У кастрычніку таго ж года ў Віцебску была створаная ініцыятыўная група супраць будаўніцтва АЭС, якая знявіла пра падтрымку ідэі стварэння БНР. Нягледзічи на рух грамадскасці, віцебскае кірауніцтва катэгорычна алмаўліла факт правядзення вышукальных працаў; члены ініцыятыўнай групы былі публічна абвешчаныя правакатарамі. Па асабістым распаряджэнні перша-

га сакратара Віцебскага абкаму партыі У.Грыгор'ева з уло набранай паласы абласной газэты быў зняты артыкул С.Навумчыка пра вышукальную работу пад катлаван АЭС. У тым жа дні С.Навумчык звязаўшися да У.Грыгор'ева з адкрытым лістом, у якім патрабаваў абрацаваць усю прафсаюзную працу АЭС і неадкладна спыніць вышукальную работу.

Вынік: пасыль пяцітысячным колектывам Віцебскага тэлезаводу Сяргей Навумчык быў вылучаны кандыдатам у народныя дэпутаты СССР.

Байдзізу пасыль вылучэння С.Навумчыка кандыдатам у дэпутаты быў пушчаны ў бой сілы актыўнага процідзеяння. Інфармація, падрыхтаваная журналістамі БЕЛТА пра маладога кандыдата, так і яе ўбачыла съвету. Аб'явіва пра сход прыхільнікаў Навумчыка не правісала ў тэхналагічным інстытуце і паўгадзінны па указаныні гаркаму партыі яе зняла сакратар партгронізаціі. Дырэктар і партторг Віцебскай філіі Інстытуту цвёрдага цела АН БССР, якія мелі неасцярожнасць скласьці ліст у падтрымку Навумчыка, былі выкліканы ў Кастрычніцкі раён камітэту, дзе атрымалі тлумачэнні, за каго трэба абрацаваць. Здымачная група Цэнтральнага тэлефіна, якая съпеціяльна прыехала на тэлезавод, не была дапушчаная на працпрыемства. У гэты ж час у самі высокі кабінет паступае заява работнікаў Віцебскага гарвыканкаму, нібыта Навумчык зганаўші іх, распаўсюдзіўші іх звесткі, бышам у віданні гарсавету працу ў адным кулікі і не заведома куды ўплываюць кватэры. Вокамгненна сформавалася прадстаўнічая камісія, у якую ўвайшлі пракурор вобласці, старшыні дзяржавных разённых парткамісій, загадчык аддзелу аднаго з райкомаў КПБ і іншыя. І, хоць пошуки крыміналу аказаліся марнімы, на парткамісіі Чыгуначнага райкому Сяргею ўказалі, што нават такія вядомыя лодзі, як пісьменнік Валінцын Распушцін, здзімалі свае кандыдатуры, маўляў, яму, Навумчыку, зрабіць гэтага трэба было і пагато.

Апроч стратэгічных, былі задзейнічаны і рэзервоўмісіі: позва ў ваенкамат на зборы; плёткі, што ў халасціцай біографіі Навумчыка маеца кінутая жонка з дзецьмі і г.д. Але на фоне прафесійна арганізаванага адпору гэтага было так сабе, аматарчына...

"Антынавумчыкаўская кампанія" працягвалася да самай апошняй хвіліны перад пачат-

кам сходу: першы сакратар Кастрычніцкага раёна партыі М.Бялоў нават у фое актыўна агітаваў дэлегатаў абрацаваць супраць Навумчыка.

Вынік: пасыль пяцігалдзінага азнямлення з кандыдатамі і адкрытага абрацаванія, у выбарчым бюлетэні унесеныя: начальнік Віцебскага съпеціяльнага канструктарскага бюро зубаапрацоўчых, шліфавальных і заточчных станкоў У.Сітоў і кіраунік фізічавання СПТВ-147 В.Якушкін. Усе прамоўщи выказваліся супраць С.Навумчыка. Прадстаўніку тэлезаводу слова не далі.

Слова "спаборніцтва" па-італьянску гучыць "кончерт". Невядома, ці звязуляліся арганізаторы акруговага сходу падглосамі, ці праста валодалі зайдзроснай моўнай інтуіцыяй, але яны здолелі замест здаровага спаборніцтва кандыдатаў наладзіць супраудны канцэрт. У яго выкананні прагучала калыханка для дэмакратіі.

Задача трагія. Як абудзіць дэмакратию? Гэта хатніе заданні...

С.Лыскавец.
Віцебск

Зварот камуніста да членаў КПСС

У краіне прайшло вылучэнне кандыдатаў у народныя дэпутаты СССР. Небывалая дагэтуль кампанія паказала наўмельства нашай партыі весьці перадвыбарчую барацьбу, адсутнасць палітычнай культуры. Ладрыхтоўка да выбараў выявіла дакладнае разынекаваньне сілау унутры партыі, ясна паказала, хто па які бок барацьба знаходзіцца, чье інтарэсы выражале. І калі раней усе нашы партыйныя функцыянеры яшчэ маглі, прыкрываючыся высокімі лозунгамі, заяўляць, што яны выражаютъ волю большасці членаў партыі, волю народу, то зараз яны зрабіць гэтага ня могуць. Яны папросту ня маюць на гэта права -- мы ім яго не давалі і не дамо! Мы павінны рагучыя заявіць, што дзейнічалі яны не ад нашага імя. Калі мы зноў будзем чакаць, пакуль гэта зробіць Палітбюро, то гэта не прывядзе да пахаданага выніку і не адповіць нашага з самі аўтарытэтуту ні перад слірамі па працы, ні перад усім народам. Неабходна тэрмінова на партыйных сходах выказаць недавер'тым членам партыі /не зважаючы на пасады/, якія парушылі дэмакратичныя прынцыпы Закону аб выбарах.

Што ж адбылося? Кандыдатамі у дэпутаты часта вылучаліся работнікі вларету і яго кіраунікі /хіба ім мала працы на месцах?/ ці

/Працяг на стар. 10/

ІДЭАЛЫ 25 САКАВІКА

71 год мінуў з таго часу, як Рада Беларускай Народнай Рэспублікі /БНР/ аблісьціла Беларусь "незалежнай і вольнай дзяржавай". Гэты акт быў першай спробай рэалізаваць ідэалы маладога нацыянальна-вызваленчага руху. Беларускім землям вярталася дзяржаўнасць, на іх абвішчаўся рэспубліканскі лад і усе дэмакратичныя свабоды, касавалася права прыватнай уласнасці на зямлю, якая бяз выкупу перадавалася тым, хто на ёй працуе. Усе народы Беларусі атрымлівалі роўныя права.

Чаму ж не адбылася БНР? Чаму наш народ замест "свабоды, роунасці, братэрства" атры-

маў рабаўніцтва германскіх і польскіх акупантав, тэрор "чрэзвычаек" і -- пасыль кароткага адраджэння -- сталінскі генацыд. А прычына тут, на маю думку, у тым, што большасць беларускіх дзеячоў пач. 20 ст. бачыла шляхі да сягнення ідэалаў 25 сакавіка не у падтрымцы свайго народу, а у пагадненнях і саюзах са зынешнімі сіламі. Адсюль і тэлеграма кайзера ад 25 красавіка 1918 г., дзе пісалася, што "толькі пад абаронай Германскай імперыі бачыць край сваю добрую долю ў будучыні", і да-гавор ад 27 лістапада 1918 г. з Літвой, па-

/Працяг на стар. 2/

СЪПЕЦВЫПУСК: Менск, 30 кастрычніка —
Тбілісі, 9 красавіка

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

Выданыне Арганізацыйнага камітэту.

4 1989

«... новы фашызм паграже скрываўленай рыслёўкай, а мы на вачах у даволі абыякавага съвету будзем вырашаць, як нам быць разам».

В. ЛАНДСЬБЕРГІС (з выступу на Балтыйскай асамблі)

Тэлеграма

380004, Грузия, г. Тбілісі, пр. Руставели, 7.
Правление Союза писателей Грузии.

Дорогие грузинские братя и сестры! В эти скорбные дни варварства и насилия над Вашим благородным народом -- мы с Вами.

Мы вместе скорбим над утраченными человеческими жизнями.

Проклятие убийцам и Вечная Память Погибшим!

13 красавіка. Оргкомітэт Беларускага Народнага Фронта "Адраджэнье", г. Минск.

Ліст Эльдара Шэнгелая

Шаноуны сябры!

Палітыка перабудовы дала нам падставы канчаткова павершыць у тое, што у нашай краіне настая канец беззаконью і уседазволенасці, якія так згубна адбіліся на нашай гісторыі, і што мы рэальна, а не на словах стаім на шляху стварэння прававой дзяржавы.

Але сеньня на наш народ абрынулася бяды, якая перакрэсліла нашыя надзеі -- на нашых вачах быў зьдзейснены акт вандалізму: 9 красавіка а 4.00 съпецвільна выкліканыя у Рэспубліку съпецвойскі на бронетранспарцерах напалі на мірны мітынг 1, выкарстоўваючы саперныя рудлеуки, дубінкі і атрутныя рэчывы (супрацьдзеянніе якім мясцовым медыкам невядомае), учынілі масавае фізічнае вынішчэнне людзей, у т.л. пасуцных удзельнікаў мітынгу, нават галадуючых, што сядзелі на прыступках. Па афіцыйных звестках забіта 18 чалавек, сярод іх -- 16 ханчын і дзячын (старэйшай было 70 гадоу, малодшай -- 16; адна сярод іх была цяжарная); паранены 250 чалавек (чацвера знаходзіцца ў цяжкім стане). Есьць зынкільны бязьвестак.

Нагодай для хвяляваньня у Тбілісі сталі селітнія неканстытуцыйныя выступленыні у Абхазіі 4 красавіка. У горадзе пачаліся дэмантрасцыі і мітынгі без ужывання сілы і без заклікаў да гэтага. Потым мітынгі і дэмантрасцыі выліліся у рух за далейшую демакратызацію грамадства, за рэальнае ажыццяўленне абвешчанага Леніным пынцыпу Дзяржаўнага суверэнітэту саюзных рэспублік. Былі выкарыстаныя і радыкальныя лозунгі. Не падзяляючы па-

сутнасці тая або іншыя радыкальныя патрабаваныі нефармальных суподак, мы, тым не менш, якім іх непазыбжнымі выдаткамі працэсу дэмакратызацыі і упэунення, што падобныя патрабаваныі і ў якім разе не могуць быць прычынай найцяжэйшаму, нечуваному для цывілізаваната съвету масаваму вынішчэнню, якое можна класіфікаць, як злачынства супраць народу.

Падкрэсліваем -- гэта не быў разгон дэмантрасцыі, бо шляхі адыходу папярэдне былі перакрытыя войскам, не было адпаведнага паведамлення пра тое, што зъбіраючы рабіць войскі; людзей зъбівалі, не даючы ім магчымасці выбрацца з месца бойні, наносілі цяжкія цялесныя пашкоджаныі і дабівалі тых, хто хацеў уцячы або уратаваць параненых. Характэрная тая акалічнасць, што салдаты пакалечылі работнікаў міліцыі Грузійской ССР, віна якіх была хіба ў тым, што яны бяз зброі стараліся абараніць бездзяланых ханчын і дзяцей. Хаця гэта зъяўляецца непасрэдным выкананьнем імі грамадзянскага і службовага абавязку.

Мірных дэмантрантаў забілі не "правакатары", яны загінулі не у таукатні (як паведамлялася ў цэнтральнай прэсе, якая заняла тэндэнцыйную пазіцыю, выкарыстоўвала хлускі і ашуканства, хадаючы апраудаць карную акцыю уладау). Іх забілі узбрэныя дубінкамі, сапернымі рудлеукамі і атрутнымі рэчывамі салдаты съпецчастак, дзеяньні якіх злачынна кваліфікаць, як "бережныя" (гэта таксама паведамлялася прэса).

9-га красавіка у праграме "Время" было аўвішчана пра увядзенне камендантскае гадзіны у Тбілісі, і толькі пасля гэтага па рэспубліканскай тэлевізіі а 22.50 выступіў генерал-палкоунок Радынау, які паведаміў, што камендантская гадзіна увядзіцца з 23.00, г. з.н. праз 10 хвілін пасля аўвішчэння. Такім чынам, людзі, якія нічога не ведалі пра гэта і знаходзіліся у гэты час на вуліцах, міжвольна ператварыліся у парушальнікаў праписаныя вайсковага становіща. Гэта злачыннае нядайнасць цывільных і вайсковых уладаў прывяла да новых чалавечых ахвяраў (па афіцыйных звестках забіты адзін чалавек, паранены пяць).

(Працяг на стар. 2)

"НАВІНЫ" -- "Век XX и мир", сакавік 1989.

Евгений БУДИНС

ТЕРНІИ ПРАВДЫ

Ітак, в воскресенье, 30 акт, Минске быў грубо разогнан звычайны горадскімі віддзяленіем Беларускага фонда культуры і товарыштвом моладых літератораў при Саюзе пісателей рэспублікі «Тутчышыя», но запрещаны Міністэрствам суворым міністэрствам 30 акт, «Дзяды».

Стараніні пісателей Васіля Быкоўа, Віктора Козько, Алеся Адамовіча, Александра Боріна, юриста Ларіна страна знает історыю пра то, как людзі, шедшія на кладніце с цветамі, былі встреченыя плотнікімі рядамі міліцыі, подкрепленай внутреннімі войскамі МВД, мошнай военнай тэхнікай (водометы, специмашыны для перевозкі ареставаных), отрядамі не-прывычно одетых людзей со щитамі, в касках, вооруженых дубінкамі і газовыми баллонамі.

Уже публічно засвидетельствованы і неправомерныя дзеянія властей, і явное нарушение законов органамі МВД, выраженное в неспровоцираванном нападении на грахдан, в примененіі газовых баллончиков і прыхі спасціцеляў, в устрашніи мирного населенія ўсімі мошчю, в незаконном задаржанні (с примененіем фізіческай сілы) десятків людзей, в нанесеніі нравственного оскорбління і по-прапаніі чести і достоінства многіх тысяч грахдан.

Рассказано і о других актавых событіяхах в Минске — учреждении творческіх союзамі историко-просветительскага общества памяты жертв сталинізма «Мартыролог Беларуссіі», созданіі оргкомітета Беларускага народнага фронта в поддержку перестройкі. И о последававшай за этим размаштой кампаніі пратынгі творчес-

кой інтэлігэнцыі і молодежных неформальных объяднаній, апофеозом якіх стала 30 акт. На пакідніх эпітэзізмом) горадскія власті отстаивают свою правоту, по-прежнему рукаводство МВД республікі уверяет общественность, что нарушений закона со стороны органов охрани общественнага порядка не совершилось, а прокуратура республікі так і не начынае следствія, видімо, дожидаючыся «установкі сверху», — всем уже ясно: замыць дело, не признав правды и не наказав виновных, на сей раз не удастся.

Представляется очевидным и другое: события в Минске имеют весьма значительный и выдающий за рамки провинциального сюжета смысъ. Что за ними и как к этому следует относиться?

Пожалуй, проще всего с ответом на (Працяг на стар. 2),

2490 от 26.09.89

СЪПЕЦВЫПУСК:

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭННЕ»

Выданне Арганізацыйнага камітэту.

15.1989

"Молодёжь Эстонии", 13 траўня 1989 — "Навіны".

На актуальныя темы с народным депутатом СССР писателем Василем БЫКОВЫМ беседует наш корреспондент Элла АГРА-НОВСКАЯ.

— Как вы полагаете, Василь Владимирович, это нормальное, естественное развитие процесса, именуемого перестройкой, когда самый высокий градус напряжения связан с межнациональными отношениями?

— Вы имеете в виду национальные республики?

— Да, конечно.

— Это, очевидно, неизбежно. Хотя по большому счету быть не должно. Ибо все-таки в национальной республике главное должно определяться волей коренного населения. И это совершенно естественно. Это элементарно. Ведь никому не придет в голову, скажем, во Франции,

как-то, поорусская. И если сейчас мы, деятели белорусской культуры, забили тревогу, то потому, что исчезает последний оплот национальной культуры — язык. Появилась угроза исчезновения белорусского языка. Хоть сейчас и идут разговоры и требования насчет придания ему статуса государственного, состояние, когда белорусский язык стал бы доминирующим, весьма проблематично. И если здраво поразмыслить об этом, то русскому населению нечего тревожиться. По крайней мере, в ближайшие годы русский язык и все, что касается русской культуры, будет обеспечено содер-шенно.

ка на русский. В связи с близостью этих языков тут получается что-то, так сказать, неисследованное. Очень добросовестно выполненный перевод с белорусского совершенно неудовлетворителен на русском. Поэтому приходится переписывать заново, переосмысливая на другом языке. Но это может сделать только автор, это не может сделаться переводчиком.

— А вот, очень интересно, из каком языке вы думаете?

— Думаю? Когда пишу, то думаю, конечно, по-белорусски. А вот в политике, в общественной жизни — разумеется, как говоришь, так и думаешь.

крупное милицейское подразделение на автобусах. Тесли пешком, растянувшись по проспекту на многие километры, а эти ехали на автобусах. Ничего не произошло, никаких эксцессов.

— Откровенно говоря, мне совершенно непонятно, кто выигрывает от этого противостояния, в котором искусственно стоят очевидцы. И действительно, почему бы не разрешить им пройти по площади своей колонной, с бело-красно-белыми национальными флагами? Кому от этого был бы вред?

— Видите ли, все дело в том, что наше руководство, консервативно, и этот консерватизм опять же унаследовало от тех прошлых времен. Поэтому оно и не идет ни на какие уступки, ни на какие признания массовых движений. В памяти прошедшего не одна кампания шельмования неформалов. И ни-

флота, который, по сути, представляет собой Андреевский флаг. Все это можно установить законно и не противоречит Конституции. Но у нас метод запрета стал самой популярной формой взаимоотношений властей и неформалов. И применяется широко.

— Василь Владимирович, как вы лично ощущаете себя в этой ситуации? Вы писатель с мировым именем, чей высокий нравственный авторитет признан всеми, кроме, кажется, властей в вашем родном отечестве?

— Я пытался и писать, и обращаться в государственные органы, но... На сессии Верховного Совета республики меня очень критиковали.

— За что? За то, что в мире благодаря нашему творчеству узнали, что есть такая Белоруссия и что в Советском Союзе, слава богу, есть писатели?

— Боже мой! Когда-то, в прежние времена, была в ходу такая пословица: был бы человек, а сдать найдется. Вы бы антипатия к какому-то человеку, а причины для критики найдутся всегда. Конечно, прежде всего, за мою общественную позицию по отношению к противникам перестройки. Это уже звучит затертно, но по сути своей — верно. Например, Алексей Адамович уже давно, указывая на конкретные имена нескольких руководителей, написал, что Минск — это белорусская Вандея. После этого у нас произошли события 30 октября, о которых вы знаете, подтверждавшие это определение Адамовича. Я написал об этих событиях в «Огоньке» — это вызвало здесь бурю негодования среди руководства. Ну, и в белорусской партийной прессе была напечатана масса статей против меня и Адамовича. Вот это кипятило, этот антагонизм выплеснулся и на сессии Верховного Совета республики. Продолжается все и до сих пор, разумеется. И проблему эту надо понимать шире: к примеру, в течение осени и зимы в печати была проведена, по сути дела, антиинтеллигентская кампания, когда на страницах прессы, по радио, телевидению выступали рабочие, представители технической интеллигенции, которые носили интеллигентов, притом самых видных, в том числе и Адамовича, например. А что касается Союза писателей, то, наверное, никогда он не был в таком загнанном и униженном состоянии, как теперь. Есть много примеров, свидетельствующих о том, как попираются не только гражданские права писателей, но и права, и интересы всей нашей творческой организации. Достаточно вспомнить, как осенью собрались четыре творческих союза — писателей, художников, журналистов и кинематографистов, которые решили сообща создать общество, получившее название «Мартиро-лог Белоруссии». Это антисталинское общество, ставящее своей задачей исполнение последствий репрессивных методов и мер сталинского руководства. Состоилось очень представительное собрание, был принят устав, создан штаб этой организа-

СМЕШНО НЕ ПРИЗНАВАТЬ ТО, ЧТО ОСВЯЩЕНО ВРЕМЕНЕМ

хотя там тоже много выходцев из других стран, требовать от французов перестроить свои традиции в угоду национальным меньшинствам. А вот у нас это возможно. Конечно, это нечто иное, как рецидивы антидемократических времен, пережитки сталинизма. Хотя лично я полагаю, что национальные меньшинства в республиках имеют право на свое национальное развитие, развитие своей культуры сообразно собственной воле. Это тоже совершенно естественно. И если коренное население не обеспечивает им этой возможности, это очень плохо, это также антидемократично.

— Но насколько я успела понять, в Белоруссии сегодня со всей очевидностью просматривается не столько межнациональное, сколько политическое противостояние?

— Да, скорее политическое. Потому что мы просто еще не вышли из состояния, навязанного сталинскими тенденциями. Внедренные в двадцатые, тридцатые, сороковые годы, они глубоко проникли во все части населения, и белорусского, и небелорусского. Вот поэтому пока противостояние проходит именно на этом рубеже — сталинизма и антисталинизма. Но уже кое-что просматривается и в смысле национального размежевания. И хотя национальное самосознание белорусов, резко ослабленное в последние годы, еще только только пробуждается, оно уже, тем не менее, встречает противодействие небелорусского, в основном, русского населения, которое усматривает в этом угрозу для своих интересов.

— И она действительно существует, эта угроза?

— Откровенно признаюсь, никакого ущемления не только нет, но еще долгое время и быть не может. Если вообще не исключено. Ведь вся культура в Белоруссии, в об-

— Василь Владимирович, это хорошо или это плохо?

— Я сейчас говорю об этом русско-белорусском конфликте, и для Белоруссии это, конечно, плохо. Это плохо потому, что хотя мы говорим о двухязычии, на деле двухязычие выражается в подавлении белорусского элемента в языке. И для развития белорусской культуры это трагично.

— Да вы знаете, я не общественник, я не люблю эту деятельность.

— Вот и мне так припомнится.

— Жили вы не в столице, а в Гродно, и довольно замкнуто...

— Конечно! И это понятно: писатель — это кустарь-одиночка. Это единичник и индивидуалист. Иначе и быть не может. А сейчас просто... знаете, по-другому и нельзя.

— Вот мы говорим: развернулась перестройка. Но перестройка вывела к жизни дремавшие доселе народные силы, народную энергию. Это понятно и это уже общепризнано.

— У молодежи она проявилась в самой популярной форме — неформальных объединений.

— Эти неформальные движения, напри-

мер, в Прибалтике привели к каким-то значительным сдвигам в общественно-политической жизни.

— У нас они пока что не привели.

— Потому что с самого начала встретили колоссальное противодействие партийной бюрократии, которая, по сути, поставила их деятельность в условия полной невозможности.

— Я знаю, как будет впередь

и что будет дальше, ибо, не

смотря на то, что это движение все-таки существует и развивается.

— Вот, 1 мая у нас было разрешено неформальным

пройти по главной площади

своей колонной.

— Но после того, как колонна собралась, им участие в демонстрации запретили.

— Неформалы и те, кто их поддерживает, повернули, конечно, в Куропаты.

— В Куропатах провели хороший митинг с участием много-

тысяч людей, много-

вой, с выступлениями, с чте-

нием стихов.

— Потом около 5 часов вернулись в город, прошли к оперному театру, там

взложили венок к памятнику

нашему поэту Максиму Богдановичу.

— Милиция не

противодействовала, хотя со-

провождала. Да, довольно

— Знаете, это только слу-

чайно. На самом деле — нет.

— Потому что дело не только в проявлении, или выявлении

этого белорусского элемента.

— Дело еще в том, что белору-

сы отвыкли от своего языка,

а молодежь и вовсе его не

знает. Особенно городская

молодежь, поскольку в школах

она его не изучала, а в бытовом общении он был исключен.

— И если вы можете

услышать белорусскую речь,

то только среди какой-то ча-

сти творческой интеллиген-

ции.

— А вы, Василь Владимирович,

пишете на обоих язы-

ках?

— Я пишу на белорусском.

— Но могли бы писать и на

русском?

— Это, конечно, особый разговор, но коль вы спросили...

— Я потом перевожу на

русский произведение, напи-

санное по-белорусски.

— Потому что просто не существует,

иначе ущемления не только

нет, но еще долгое время и

быть не может. Если вообще

не исключено.

— Ведь вся культура в Белоруссии, в об-

одна строчка из программы и деклараций неформальных объединений не напечатана.

Наоборот, печатают только комментарии и критику, где позиция неформальных объединений и Народного фронта всячески извращаются.

А что касается знамен, о которых вы упомянули, то год назад наша партийная пресса нагпечатала материалы, которые доказывают, что эти знамена дискредитированы националистами в годы войны, что под ними расстреливали невиновных людей и так далее.

— Интересно, эти критики не боялись некоторых сопоставлений?

— Очевидно, нет, если их логика не пытается на званных утверждений. А дальше Верховный Совет принял указы, по которым национальная символика фактически была запрещена в уголовном порядке.

Это возмутиительно, поскольку белорусским национальным символом более пяти веков. И еще в Грюнвальдской битве наши полки воевали под ними против немецких рыцарей.

— А сейчас их не признают. Смешно, конечно, не признавать то, что освящено временем, кровью, пролитой за правое дело, и все это, по меньшей мере, несерьезно.

Тем не менее, мы сейчас говорим, что ратуем за правое государство. И вот пока молодежь на митингах ведет по этому поводу дискуссию, правительство принимает указы и, так сказать, укрепляет Уголовный кодекс в этом направлении.

При этом никто ведь не добивается подмены государственного флага национальным — речь идет о том, чтобы наряду с государственным допустить употребление исторического.

Ведь существует же у нас масса спортивных флагов, да и в государстве наряду с красным флагом с серпом и молотом со звездой есть же еще, скажем, флаг авиации

и т.д. И это, конечно, свидетельствует о том, что попираются не только гражданские права писателей, но и права, и интересы всей нашей творческой организации.

Достаточно вспомнить, как осенью собирались четыре творческих союза — писателей, художников, журналистов и кинематографистов, которые решили со-

обща создать общество, полу-
чившее название «Мартиро-
лог Белоруссии».

Это антисталинское общество, ставя-
щее своей задачей испоре-
нение последствий репрессив-
ных методов и мер сталин-
ского руководства.

Состоилось очень представительное
собрание, был принят устав, создан штаб этой организа-

(Працяя на стар. 3)

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

Выданыне Арганізацыйнага камітэту.

6'1989

Прайшло паўгады з таго часу, як 19 кастрычніка 1988 года быў утвораны Арганізацыйны камітэт /часовы ініцыятыўны цэнтр/ Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэнье". Прайшло доўгіх паўгады у надзвычай цяжкіх умовах працы. Толькі 19 лютага мы змаглі нарэшце сабрацца разам з саракатысцічнай грамадой на мітынгу ў Менску, дзе побач з афіцыйнымі дзяржаўнымі луналі ў паветры бела-чырвона-белая сцягі -- нацыянальныя сімвалы нашай славай і пакутнай гісторыі. Мы ўсе перажылі момант узаемаразуменія! алгінства, момант агульнага лёсу. І гэтае адчуванне спарадзіла ў душах радасць і аптымізм, налэзео на лепшую долю.

Аргамітэт БНФ -- гэта самастойная грамадская ўтварэніна, незалежнае ад якой бы там ні было грамадскай ці афіцыйнай структуры. Установы, арганізацыі, прадпрыемствы, творчыя саюзы, асобныя грамадзянінамі падтрымліваючы Народны Фронт маральна, удзелам у яго акцыях і праграчах праз утвораныя групы падтрымкі і шляхам дабрахвотных

У красавіку шырокое аблеркаваныне матэрыялаў да праекту Программы, якія былі надрукаваныя у "Навінах", распачынаецца ў групах падтрымкі і у засідаўленых арганізацыйах. Адначасна з аблеркаваннем дакументаў праводзіцца падрыхтоўка да установочага зойму /з'езду/ БНФ. Задача установочага Сойму -- арганізацыйна аформіць дух Беларускага Народнага Фронту, зацвердзіць праграмы документы, прыняць статутныя падзяленні.

Вельмі важна ўсвядоміць, што Беларускі Народны Фронт -- гэта не партыя, не закрытая арганізацыя, а демакратычны рух, які імкнецца аб'яднаць у сабе ўсе сілы, глыні, таварысты, людзей рознай сацыяльнай прыналежнасці, веравызнанія і нацыянальнасці, што падтрымліваюць і здолыны практична ажыццяўляюць палітычныя прынцыпы гэтага руху. Задача Фронту -- палітычна кансангілаваць ўсё насельніцтва Беларусі на стваронные сапрауды демакратычнай суверэннай

стэемы у сферу нацыянальных узаемаадносін і заческаваць канфлікт сапрауды, ашучыць народы. Сама і боракратыя ў гэты час пачынае выступаць у ролі "міратворца", паборніца "інтэрнацыяналізму", каб разам з "нацыяналізмам" задушыць і демакратичныя

рух. Треба памятаць, што практычна ўсялякае нацыянальнае пытанне з'яўляеца вытворным ад пытання сацыяльнага. Карэнны нацыянальны у сацыяльна-еканамічных узаемаадносініх. Неабмежаванае боракратычнае сачаўлалства, моцная цэнтралізацыя СССР, бескантрольная дзейнасць саюзных міністэрстваў адноўлікава зынічальная адбіліся на гаспадары, прыродзе і культуры ўсіх рэспублік і народоў. У тым ліку і рускага. Тому пытанне рэальнага суверэнітэту рэспублік, эканамічнай самастойнасці, рэспубліканскага грамадзянства, статусу дзяржаўнасці нацыянальнай мовы, глыбокай демакратызациі ўсіх сфер аўтарытэта і г. д. з'яўляюцца не "нацыяналістычнымі",

УПЭЎНЕНАСЬЦЬ У БУДУЧЫНІ

Зянон Пазняк

ахвяраваніні.

Аргамітэт складаецца з 34 чалавек і мае демакратычную структуру кіраваніння, якая уключае каардынацыйнае /кіраунічав/ боро, кантрольна-рэвізійную камісію, што правярае выкананыне решэйніцтва Аргамітэту, і рабочыя сакратарыят. Зь ліку сяброў /члену/ Аргамітэту утвораны розныя камісіі /падрыхтоўкі праграмных дакументаў, рэдакцыйна-выдавецкай і інш./, якія вядуць працу з групамі экспертаў, супернікісту і г. д. Кіраунік /старшыня/ Аргамітэту не абіраецца і пасада яго адсутнічае. Калектыўная кіраунічая структура ў наяўных грамадскіх умовах больш стабільная і менш датківая да націску боракраты /што пацвердзіла і практыка/.

Галоўная задача Аргамітэту БНФ -- арганізація масавыя демакратычныя грамадскія рухі да залежнасці ажыццяўленія і ідэяў сацыялістычнага абаўленія, стварыць праект Программы гэтага руху, яго Статут, падрыхтаваць і правесыці установочы з'езд Беларускага Народнага Фронту. Дзеля гэтага БНФ заклікае арганізуваць паўсюдна на предпрыемствах, у установах, вучэльнях, калгасах, па месціках жыхарства і г. д. групы падтрымкі Народнага Фронту. На сёняшні дзень па Беларусі створана каля 400 такіх груп. Большасць зь іх існуе ў Менску. У руху БНФ ужо ўдзелынічылі тысячы чалавек. У Менску групы аб'яднаныя па раёнах. У кожнім раёне створана Рада упраўлівачакіх груп падтрымкі, якая каардынует працу ў местах раёну.

Усе напісаны праект Программы руху БНФ. У пачатку лютага эканамічны разыдзел праекту Программы аблеркаваўся ў Інстытуце эканомікі Акадэміі навук БССР. Адзначаны яго спрэчныя, на думку некаторых навуковцаў, падактычныя, слабыя і моцныя асьпекты, канстатавана безумоўная карысць у плаўне пастаноўкі задачаў і шляху іх выражэння.

Рэспублікі, дзе забясьпечаны права і паважаюцца інтарэсы карэннага народу і ўсіх нацыянальных меншасцій і груп, дзе прыярытэтам карыстаецца чалавек працы, творчасці і справы; дзе кірауніцтва рэальна абіраецца народам, а не існуе саюза па сабе.

Беларускі Народны Фронт такім чынам з'яўляеца рухам за перабудову і демакратизацыю грамадства і фронтам /сацыянальным/ з боракратызмам, стадішчай, начальнічна-адміністрацыйнай сістэмай, таталітарызмам і рэтраградствам. БНФ ставіць задачу адраджэння беларускай нацыі на демакратычнай аснове, гэта значыць на такім грунце, які забясьпечыць гісторычнае існаванне і культурнае разыўціе беларускага народа на яго гісторычнай тэрыторыі і гарантую права свабоднай чыцціцьлівасці культуры ўсім нацыянальным меншасцям Беларусі.

У партыйна-боракратычных колах і малададукаўных пластах грамадства існуе меркаваныне, што не патрэбныя нікія грамадскія рухі і франты, бо перабудову пачала партыя, а ўсё, што пропагандуе ўдзельнікі гэтых рухаў, сказана на XIX партканферэнцыі. Па-першое, перабудову пачала нея партыя, а працэс існавання сілы ў партыі. Па-другое, без падтрымкі народа, без демакратычнага руху зынізу гэтая працэс існавання сілы не ўстане самі ажыццяўвіць перамены, бо па-ранейшаму трывалымі застаюцца пазіцыі кіраунікоў з консерватыўнымі рэтраграднымі поглядамі ў самой партыі. Таку стварэнне Народнага Фронту ёсьць пільная грамадская неабходнасць.

Боракратыя змагаюцца з демакратычнымі рухамі, якія пагражаюць палітычнаму і класавому панаванню. Гэтак ха, як і буржуазія, калі пытанне датычыць яе класавых інтарэсаў, боракратыя імкненіцца перанесыць свой сацыяльны канфлікт з грамад-

"сепаратысцкім" імкненіямі і тым больш якімкам безадказнай дзейнасці асобных людзей, як паусподна съязвярдае ідзялічная служба партыйнай боракратыі, а юніцёўкай неабходнасцю перабудовы, выжывання грамадства, існавання народу, разыўціці іх эканомікі і культуры.

БНФ "Адраджэнье" выступае за сулюненіе ўсіх нацыянальнасці, ўсіх демакратычных сілаў Беларусі ў змаганні за перабудову і демакратызацыю грамадства. У гэтым сэнсе становішча ў БССР іншае, чым у прыбалтыскіх рэспубліках, з того гледзішча, што ў нас не існуе грамадскіх канфліктаў пачін каронным насельніцтвам і нацыянальнымі меншасцямі. Тому так званы "інтэрфронт" па узоры прыбалтыскіх у нас быць створаны не можа. Прынцыпы царнічасці і грамадской талеранцыі ў беларускай ідзея з культурных традыцій гісторыі. Вельмі важна захаваць гэтага прынцыпу і традыцыі і умацаваць іх на шляху да нацыянальнага адраджэння.

Адзінства ўсіх здаровых, демакратычных сілаў у змаганні за перабудову грамадства -- гэта важнейшы прынцып руху БНФ. Правы нацыянальной пагарды да іншых народоў, нацыянальны мігрыяцім, залікалічыўкі, антисемітізм, партыйны і сацыяльны, гегеманізм і агресіўнасць неабходнасці з ідэямі і дзейнасцю Беларускага Народнага Фронту.

Зарэзашае беларуское грамадства культурна разыянданае. Дзесяцігодзіньдэ боракратычнага панаванья, запалохванія, рэпресіі, генацыду; задушванне жывых праваў нацыянальной самабытнасці, адлучненне ад праудзівай гісторыі, ліквідацыя беларускай вышэйшай і сярдечн-прафесійнай нацыянальнай школы і амаль цалкавітая ліквідацыя беларускай агульнаадукацыйнай

(Працяг на стар. 2)

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"
7 1989 6 ліпеня.

● 24--25 ЧЭРВЕНЯ ў ВІЛЬНІ АДБЫУСЯ УСТАНОУЧЫ ЗЬЕЗД БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

"Можна жыць у дупле дрэва і быць шчасльівым", -- сказаў мысьляр. Але каб быць такім шчасльівым, трэба ня ведаць, што вакол дупло. Трэба ня бачыць лейкеміі дзяцей пасля Чарнобыля. Трэба не заўважаць, што прадукты й тавары становяцца ў чаргу насустрач нашай чарзе, а вакол -- пустка. Трэба не прыкмячаць, што нашым жыцьцём кіруюць недалёкія й некультурныя функцыянеры, для якіх што Беларусь -- што Сыктывкар, што Рэспубліка -- што нарыхтоўчая кантора, што народ -- што статак, -- усё адно.

Мы так доўга былі "шчасльівыя"! Мы так доўга ня бачылі, што вакол дупло! Мы так доўга й пакорліва маўчалі! Ажно досьць.

Бачыць, чуць, гаварыць, яднацца, працаца разам!

Восем месяцаў мінула, як у Менску ўтварыўся Аргкамітэт БНФ. Восем месяцаў цяжкой работы. Восем месяцаў барацьбы. Восем месяцаў мітынгаў і маніфэстаций. Восем месяцаў пошуку шляхоў для народу й Бацькаўшчыны -- шляхоў з крызісу, з занядобу, з дупла. Восем месяцаў шальмаванья БНФ у партыйным друку. Восем месяцаў, як адзін дзень...

Нас яшчэ мала, дзесяткі тысяч. Але мы ведаем, што ніхто больш на гэтай зямлі ня возьме на сябе адказнасць за будучыню Бацькаўшчыны. І таму нас 10 мільёнаў. Мы -- беларускі народ.

● ЗВАРОТ УСТАНОУЧАГА ЗЬЕЗДУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

Да грамадзян Беларусі

"Браткі мілыя! Дзееці зямлі-маткі маёй!"

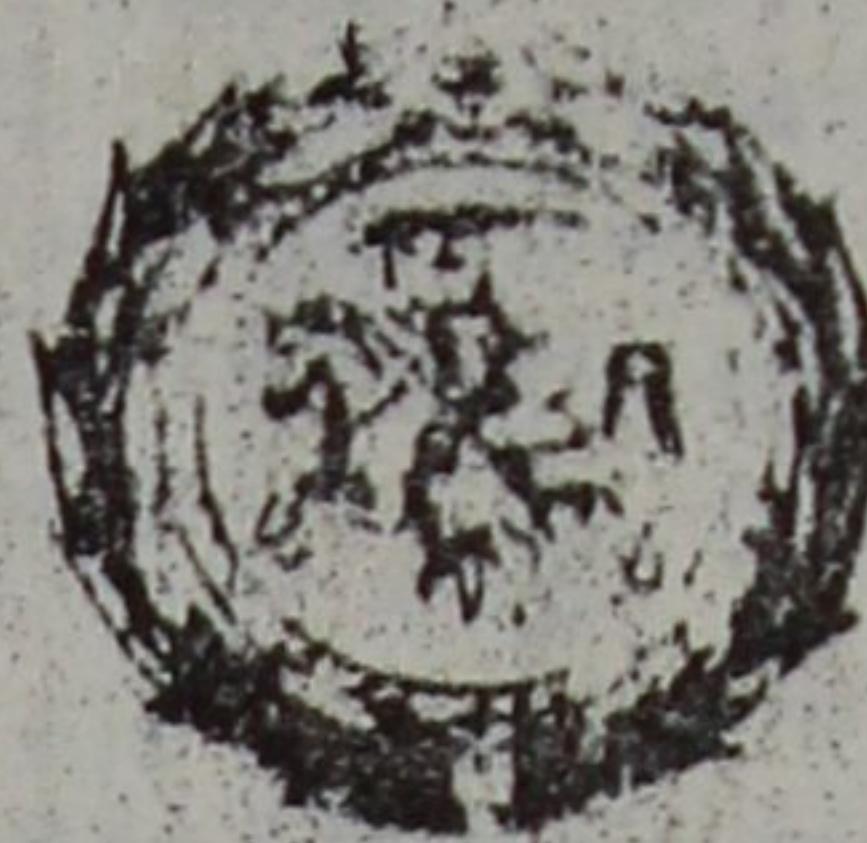
Так дзевяноста гадоў таму зьвяртаўся да суайчыннікаў Францішак Багушэвіч. Ён заклікаў нас шанаваць сваю зямлю і мову, продкаў і звычай. А шанаваць гэтыя съвятые каштоўнасці -- значыць быць гаспадаром на сваёй зямлі.

24--25 чэрвеня 1989 году наш Устаноўчы зъезд афіцыйна аформіў стварэнне БНФ за перабудову "Адраджэнне".

БНФ -- гэта масавы грамадска-палітычны рух. Ён ставіць сваёй метай пераутварэнне грамадства і аднаўленне самабытнасці беларускай нацыі на прынцыпах дэмакратыі і гуманізму, стварэнне ўмоваў свабоднага, паўнакроўнага раззвіцця культуры як карэннага насельніцтва, так і нацыянальных меншасцяў Беларусі. БНФ будзе дзейнічаць у рамках Канстытуцыі БССР і ў адпаведнасці з прынятымі Зъездам Програмай і Статутам.

БНФ закліканы абараніць інтэрэсы працоўных, будзіць лю-

НАВІНЬІ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАВУДОЕ "АДРАДЖЕНЬНЕ"
8 1989.

17 ліпеня.

ДА СЕСІІ ВЯРХОУНАГА САВЕТА БССР
26 ЛІПЕНЯ -- МІТЫНГ У МЕНСКУ
САУМІН РАЗБУРАЕ ПОНІК ГІСТОРЫ
ПАЗАЧАРГОВЫ ЗЬЕЗД КЛБ
ГАЛАДОУКА У БЕРАСЬЦІ
"ДОЖЬ И ДЕЗИНФОРМАЦИЯ"

ХРОНІКА

14 ліпеня. Сібры Сойму БНФ Кастусь Лапко і Вінтар Івалькевіч і віцэ-прэзідэнт Беларускага экалагічнага сюзу Ліўон Тарасенка накіравалі старшыні Менгарыканкаму Ул. Міхалеву зания:

26 ліпеня 1989 Беларускі народны Фронт за перабудову Адраджэнъне міркуе прав даіць агульнагарадскі мітынг жыхроу Менска на тэму: "Проблемы экалогіі на Беларусі і ў выжывачыне народу".

Месца правядзенія мітынгу -- п/л чыз Леніна. Час правядзенія: з 19.30 да 23.00. Прыблізна колькасць удзельнікаў -- 25 тысяч чалавек. Просім санкцыянуваць правядзеніе мітынгу.

Банцараўшчына. Унікальны помнік беларускай гісторыі -- гарадзішча Банцараўшчына пад Менскам -- ператворены ў будаўнічую пляцоўку. Тут паўстануць дачні Саўміна і Міністэрства Унутраных спраў БССР. Гэтае санкцыянуванае злачынства (арт. 225 Крымінальнага кодэкса БССР) -- новая акцыя супраць гістарычнай памяці і культуры нашага народу з наўкавай згоды прокурора Рэспублікі -- яшчэ адзін факт чыноўніцкага санаўпраўства (арт. 196 КК БССР).

5 ліпеня. У Наваполацку адбыўся мітынг, скліканий гарадской Радай БНФ і мясцовымі супіскамі "зялёных". Сібры Сойму "Адраджэнъне" Сирхук Сокалаў-Вор (Наваполацак) і Мікола Купава (Менск) распавялі пра Устаноўчы зьезд Фронту, адказаі на пытаныні пра конкретныя мэты і задачы адраджэнскага руху. Старшыня Наваполацкай Рады БНФ Анатоль Кулік гаварыў пра накіраваную на стрымліваньне падтрымальнай актыўнасці і наваполацкай дзеяніасці гарадскіх уладаў. У мітынгу ўзяў удзел народны дэпутат СССР, сакратар ЦК КПБ М. Дзеканіч. Падве́ці віснову да больш чым шасцігадовай гаваркі паспрабаваў народны дэпутат СССР, член ЦК КПСС, першы сакратар Віцебскага аблкома КПБ Ул. Грыгор еў. Ен пачаў свой выступ з абразаў, у прынціпі, называўшы змагароў за беларускую мову "фармсіямі" (праўда, пасылкі пратэстуюці ўдзельнікаў мітынгу вымушлімы та-

НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"
9--10' 1989
6 жніўня.

Гэты "мёртвы" сезон адпачынкаў для Менску, для Беларусі нават вельмі "жывы". Мітынгі, забастоўкі... Але абуджэнне народу не виклікае радасці. Бо нагадвае балючое абуджэнне цяжка хворага, які столькі гадоў ляжаў пад наркозам, у забыцьці. І усё ж лепей назіраць гэта, чымся агонію і съмерць. Нават калі ў хворага народу ёсьць толькі адзін, самы ненадзейны, шанц.

Гутаркі паўсюль пра талоны на мяса, пра тое, што доўля менскага забесьпячэння адпраўленая забастоўшчыкамі гарнякам, а мы... А мы будзем ёсьці нашыя радыяктыўныя прадукты, -- так выказаўся ў прамове на мітынгу ў Менску старшыня Сойму БНФ Зянон Пазняк.

Гэты шматтысячны мітынг, рэпартаж э́такога пачынаецца на пятай старонцы "Навінаў", адбыўся 26 ліпеня. Дваццаць шэсць! Фатальная лічба. 26 красавіка здарылася Чарнобыльская катастрофа. 26 красавіка -- дзень нараджэння Мікалая Сылюнькова, тагачаснага 1-га сакратара ЦК КПВ... Для беларускага народу гэтыя "імяніны" 1986-га цягнуліся яшчэ з тыдзеня -- калі мы, наўмысна неінформаваныя, хадзілі па першамайскіх дэманстрацыях, запаўнялі сонечныя пляжы на Дняпры, Сажы, Прыпяці і цяністымі палескія лісы -- аж пакуль не даведаліся, што трэба сядзець дома і зачыняць форткі...

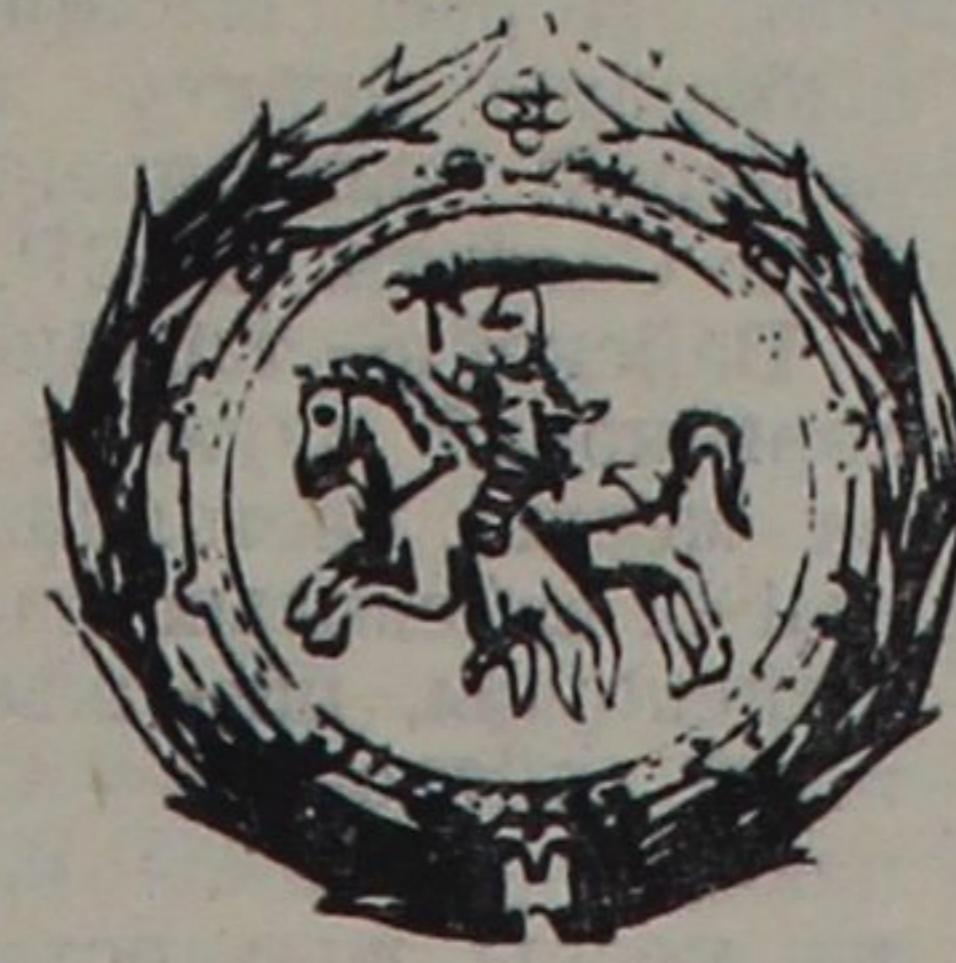
Тры гады мы чакаем наступстваў тых "імянінаў" і верым, што абыйдзецца, што рак, лейкемія ды іншыя пошасці абмінуць нас і нашых дзяцей, што "пахмельле" ня будзе съмротнае...

ХРОНІКА

Менск, 26 ліпеня. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР выбраны новы прэзідэнт Рэспублікі -- Мікалай Дземяньцей, які працеваў сакратаром ЦК КПБ. Выбары прыйшлі ў застойнай традыцыі -- без альтэрнатыўных кандыдатаў, адкрытым галасаваньнем, без аніводнае крытычнае заувагі ў адрес прэтэндэнта, неяк амаль па-сямейнаму. Міх тым, у сваёй прамове М.Дземяньцей выявіў няздольнасць аформіць у словах уласную думку, негатоўнасць выказаць асабістое меркаванье, урэшце нават гугнявасць. На пытаньне дэпутата Г.Ерамеева пра стаўленне да выбараў ад грамадскіх арганізацыяў, акруговых сходаў, пра адносіны да БНФ "Адраджэнне" прэтэндэнт даў зразумець, што свайго стаўлення ня мае і што ён ня супраць нефармальных арганізацыяў, якія не хаваюцца (?). На пытаньне, чаму ён не карыстаецца беларускай мовай (дарэчы, руская мова М.Дземяньця таксама пакінула надзвычай цяжкое ўражанье) новы прэзідэнт Беларусі ад-

НАВІНЫ

Беларускага Народнага Фронту за перабудову «Адраджэнне»

13 ' 1989

Багаслаўлены беларускаму народу

Евангельскі святар а. Эрнст Сабіла:

Дарагія сябры, я перад вамі ад імя шчырых беларускіх святараў.

Па-чалавечаму, цераз Чарнобыль, мы няшчасныя. Страшная бяда зваліся на нас. Але па-Божаму вы, дарагія сябры, шчаслівія. Бо ня я вам кажу, а Бог кажа вам цераз сваё слова: «Хто прыняў хоць аднаго Майго пасланьніка, той прыняў Мяне».

А цяпер расчыніце сэрцы вашыя перад малітвай і багаслаўленнем Божым.

Ойча Наш Нябесны, Спадару-Божа наш! Хай сувязіца імя Тваё. Хай будзе воля Твая — і на Беларусь, як у Цябе на небе.

Малітва мая перад Табою, у імя Ісуса Хрыста, за тых ахвяры, душы каторых адышлі на ўлоньне Тваё: супакой душы іх! Малітва мая да Цябе за тых ахвяры, якія пакутуюць цяжкім пакутамі атрутамі чарнобыльскія: аблегчы пакуты цела, супакой душы іх. Малітва мая да Цябе за ўсе ахвяры Чарнобыля: пашлі дапамогу Тваю целам і душам іх. Малітва мая да Цябе за мой шматпакуты беларускі народ: духам Твайм сувязім напоўні дух майго народа — на непахінае змаганьне за Тваю сувязную Божую праўду і за добрую праўду чалавечую.

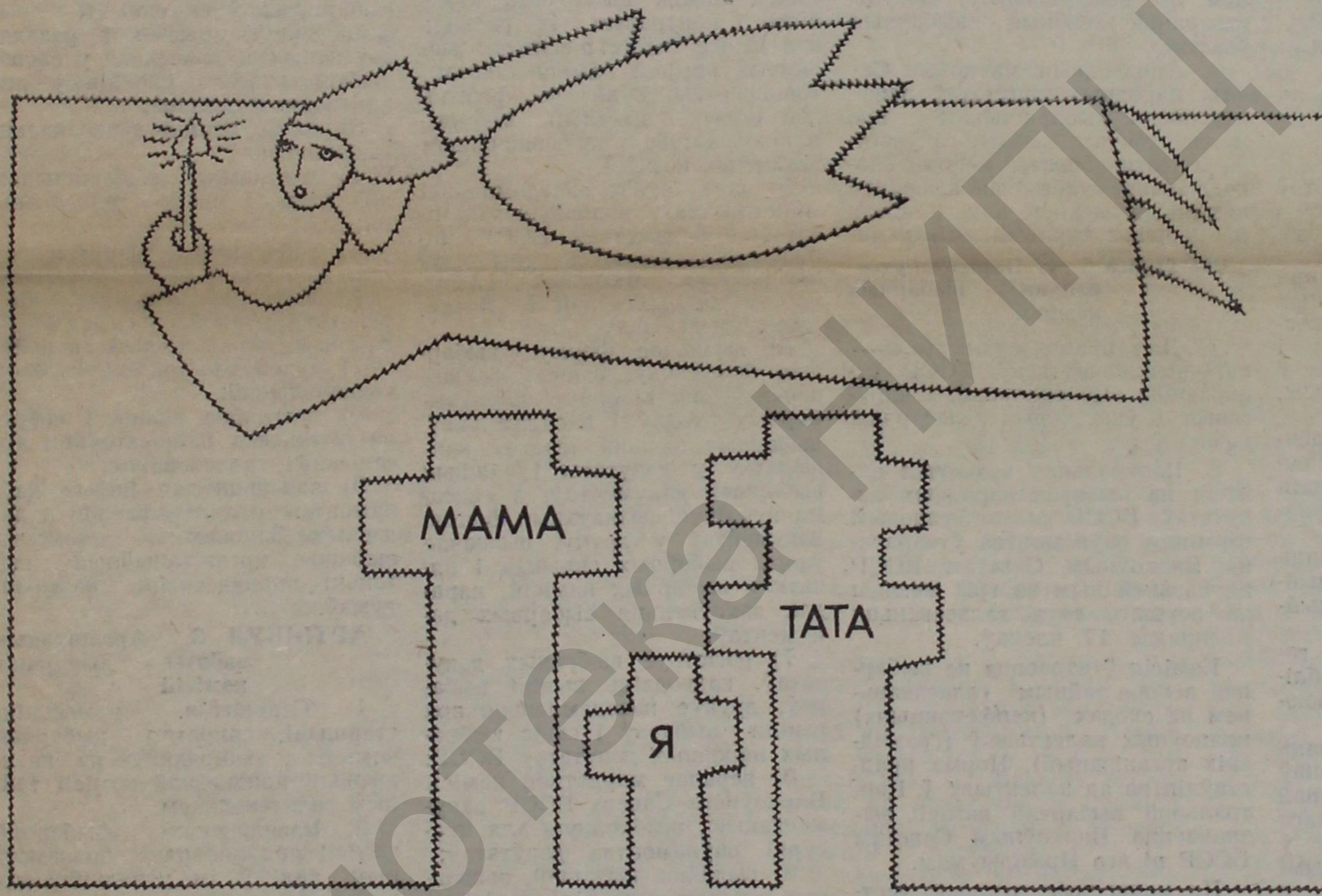
Хай будзе Божая багаславенства над тымі, хто раз змагаеца за сапраўды Божую справу, за Божую справядлівасць. Хаця, трэба адзначыць, што гэвы шляхі вельмі цяжкі, гэты шлях сапраўды пакутніцкі. Прывізываю, як сувятар Праваслаўной царквы, Божая багаслаўленыя на ўесь пакуты беларускі народ, на працу Народнага Беларускага Фронту, на ўсіх тых, хто сёньня разам з намі прысутнічае на гэвым мітынгу. У імя Айца, і Сына, і Святага Духа. Ды захавае ўсіх нас Гасподзь. Амінь.

Сувятар Праваслаўной царквы а. Аляксей Шынкевич:

Дарагія браты і сёстры, дарагія суайчыннікі зямлі Беларускай!

З першага дня Чарнобыльскай трагедыі Праваслаўная царква ўзносіла свае малітвы аб тых, хто стаў ахвярай. Цяжка сказаць, але многія з вас засвідчылі аб tym, што адкрыта пэўная старонка вядомага адкрыяння Святага Апостала Іаана-Багаслова. Пагэтаму, дарагія мае, давайце разам усе прасіць Уладара неба і зямлі, Тварца і нашага Спасіцеля, Господа Ісуса Хрыста аб tym, каб гэта ніколі больш ня здарылася.

Хай будзе Божая багаславенства над тымі, хто раз змагаеца за сапраўды Божую справу, за Божую справядлівасць. Хаця, трэба адзначыць, што гэвы шляхі вельмі цяжкі, гэты шлях сапраўды пакутніцкі. Прывізываю, як сувятар Праваслаўной царквы, Божая багаслаўленыя на ўесь пакуты беларускі народ, на працу Народнага Беларускага Фронту, на ўсіх тых, хто сёньня разам з намі прысутнічае на гэвым мітынгу. У імя Айца, і Сына, і Святага Духа. Ды захавае ўсіх нас Гасподзь. Амінь.

«ЧАРНОБЫЛЬСКІ ШЛЯХ»

«А детишки трёхногие, безрукіе. Вы знаете, что такое мутация? Это когда куры дичают, собираются в стаи и гоняются за лисами, загоняют и убивают». Матэрыял, прысьвечаны акцыі «Чарнобыльскі шлях» чытайце ў наступным нумары.

Кроніка

11 кастрычніка, Менск. У гэты дзень на ўласнай кватэры быў арыштаваны старшыня камітету «Дзеці Чарнобыля», сябра Сойму БНФ «Адраджэнне» Генадзь Грушавы. Пад міліцыйскім канвоем ён быў дастаўлены ў РАУС Маскоўскага раёна, дзе съледчы Ганковіч прымушаў яго падпісаць загадзя складзены пратакол, у якім, у прыватнасці, было за значана, што як адзін з арганізатараў несанкцыянаванага мітынгу-шэсця «Чарнобыльскі шлях», Г. Грушавы абвінавачваецца ў парушэнні руху грамадскага транспарту і стварэнні «рэальнае пагрозы жыццю

людзей». Пад час гадзіннай размовы Г. Грушавы пераканаў съледчага ў няслушнасці сфабриканага пратаколу і дамогся, каб яго перапісалі. Аднак намеснік начальніка РАУС сур'ёзна абурыўся такай наўнасцю старшынага лейтэнанта Ганковіча і вырак: «Никакай самодеяльности! Все делать, как договорились».

Пасля ў прымусовым падрадку Г. Грушавога завезлы ў суд Маскоўскага раёна. Яму не дазволілі запрасіць адваката, прадставіць суду дакументы, якія б пралілі сівяцло на арганізацыю мітынга, нават забаранілі карыстацца тэлефонам.

11 кастрычніка, Гародня. У горадзе распачаўся збор подпісаў пад патрабаваннем неад-

кладна адміністрація рашэнне Маскоўскага раённага суда г. Менска аб пакаранні арганізатору «Чарнобыльскага шляху» Генадзя Грушавога і Юр'я Хадыкі (першы атрымаў 300 рублёў штрафу, другі — 2 месяцы папраўчых работ з утрыманнем 20% заробку). Адпаведныя лісты накіравалі ў Вярхоўны Савет БССР рабочыя ВА «Азот», выкладчыкі і студэнты юніверсітэту і медінстытуту, шматлікія жыхары горада. Гарадзенская Рада БНФ наладзіла пікетаванне дзеля збору грашовых сродкаў на выплату штрафаў.

Грошы на выплату штрафаў збираліся ў Нароўлі, Хойніках, Бабруйску, Менску і іншых гарадах Беларусі.
(Прачыг на стар. 4)

УХВАЛА

НАРОДНАГА ШЭСЦЯЦІ І МІТЫНГУ
«ЧАРНОБЫЛЬСКІ ШЛЯХ»

Змарнаваны час, калі рашучыя заходы маглі быт уратаваць людзей ад чарнобыльскай радыядыней. Гэта прывяло да росту захвораньня. Ёсьць першыя выпадкі нараджэння пакалечаных радыядыней дзяцей. Для нашай нацыі няма сёньня бяды большай, чым гэта — пагроза выраджэння, фізічны смерці. Бяздзейнасць уладаў, дэзінфармацыя і замоўчаныя сапраўдныя небяспекі спарадзілі няўпэўненасць у будычыні, страх за жыцце і лёс сваіх дзяцей. У Рэспубліцы, асабліва ў заражаных зонах, склалася нервовае, напружанае становішча. Людзі Беларусі адчуваюць сябе аўектамі злачынных медыка-радыялагічных досьледаў.

Чацвёрты год працягваеца вытворчасць заранай працыяць сельскагаспадарчай прадукцыі, якая цалкам спажываецца ў Рэспубліцы. У Саюзе жа па-ранешнішаму паставаўляеца толькі «чыстая» прадукцыя. Радыяды не баяцца хіба толькі тыя, хто харчавеца съпецпрадуктамі са съпецгаспадарак.

Уздельнікі мітынгу патрабуюць:

1. У аснову дзяржаўнага плану па выратаваньні ахвяраў Чарнобыльскай катастрофы павінна быць піктадзіна не маскоўская канцепцыя «35 бэр за жыццё», якая, па сутнасці, ператварае пятую частку Беларусі ў радыялепразорый, а канцепцыя беларускіх вучоных: там, дзе нельга атрымліваць «чыстую» прадукцыю харчаваньня, людзям нельга жыць.

2. Адсяленыне насељніцтва (калетыўнае і індывідуальнае) з радыядынай заражаных зонаў павінна адбывацца ў межах Беларусі, пачынаючы з 1 студзеня 1990 года, з выплатай авабязковай кампенсацыі (у грашовым і матэрыяльным выратаваньні) за страту здароўя, гаспадаркі і на сацыяльную адаптацыю. Неабходна прызнаць непарушнымі права кожнага чалавека самому вырашаньню, заставацца яму ў заражанай зоне ці выязджаць з яе.

3. Распачаць крымінальную справу па факту службовага злачынства — стварэння штучнай са-кроэтасці і сувядомага непрынцыпу неабходных мерапраў па абароне і выратаванні людзей — супраць былога Першага сакратара ЦК КПБ Мікалая Сілюнікова, былага Старшыні Вярхоўнага Савета БССР Георгія Таразевіча, Старшыні Савета Міністраў БССР Міхаіла Кавалёва, начальніка Штабу грамадзянскай абароны БССР Аверкія Грышагіна, старшыні Дзяржаграпраму БССР намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР Юр'я Хусайнава, былага галоўнага санітарнага ўрача БССР членарашніга намесніка кіраўніка спраў Савета Міністраў БССР Віктора Бур'яка, галоўнага санітарнага ўрача СССР Аляксандра Кандрусёва.

4. Ад Савета Міністраў СССР выдзеліць за кошт бюджэту Міністэрства атамнай энергетыкі неабходныя сродкі для ажыццяўлення праграмы дэсялення беларускага насељніцтва з радыядынай заражаных зонаў. Адно з паседжанійняў бытуючай Савета Вярхоўнага Савету СССР павінна быць прысьвеченая чарнобыльскай праблеме. Увесь ці ў парадзе дня 2-га Зіезду народных дэпутатаў СССР пытанье аб ліквідацыі вынікаў Чарнобыльскай аварыі на Беларусі і ў іншых месцах.

5. Вываліць ад займаемых пасадаў Першага сакратара ЦК КПБ Яфрэма Сакалова і Старшыню нацыянальнага камітэту па радыядынай абароне акадэміка ААН СССР Леаніда Ілына як асобаў, якія праводзяць, сувядома патураюць і апраўдаюць атынародную, антыгуманную палітыку, накіраваную супраць выратаваньня людзей Беларусі.

6. Да 1-га лістапада 1989 г. апублікаўць праграму дэсялення беларускага насељніцтва ў межах Беларусі з радыядынай заражаных зонаў Рэспублікі.

7. На наступнай сесіі Вярхоўнага Савета БССР прыняць патрабаваны жыхароў Беларусі. Вярхоўны Савет, якія ня можа выканаць патрабаваны народ, павінен склісці свае паўнамоцтвы і самараспушыцца.

Уздельнікі мітынгу выказаюць спачуваньне людзям, што знаходзяцца ў радыядынай заражаных зонах Украіны, а таксама якія жывуць у заражаных радыядынай зонах Браншчыны і Смаленшчыны і аб трагічным стане якіх гэтак жа мала вядома ў сусвеце, як і пра становішча ў БССР. Уздельнікі мітынгу спадзяюцца, што ўрады РСФСР і СССР зробяць ўсё дзеля выратаваньня гэтага краёвага насељніцтва, што трапіла ў атамнью бяды.

Уздельнікі мітынгу лічаць, што выратаваньне народу ад чарнобыльскай радыяды немагчымае без дэмакратычнай палітычнай сістэмы і стварэння прававых узаемадносін у грамадстве. Вырашэнне чарнобыльскага пытання залежыць ад выбараў у Саветы. Афіцыйны праект Закона аб выбарах, прадстаўлены на абмеркаванье, не знайшоў падтрымкі ў грамадскасасці.

Патрабуем ад Вярхоўнага Савета БССР: надрукаваць у перыядычным друку да 7-га кастрычніка Інцыдэнтыўны праект Закона аб выбарах народных дэпутатаў БССР, падрыхтаваны Беларускім Народным Фронтом «Адраджэнне».

Калі на будзе зацьверджаны дэмакратычны Закон аб выбарах — тады адзіні шанц, які застаецца працоўным Рэспублікі, каб адстаяць сваё права, — усегулльная палітычная забастоўка.

Прынята на мітынгу «Чарнобыльскі шлях» аднаголосна.

30 верасня 1989. г. Менск.